

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม กับความเคลื่อนไหวของราคาปาล์มน้ำมันในจังหวัด กระบี่

พังกา ตรัง ชุมพร และสตูล

Relation Analysis Among Socio-economic Factors and Oil Palm Price Fluctuation in Krabi, Phangna, Trang, Chumphone and Satun Provinces

ปริญญ์ เจริญ¹ ฐิติรัตน์ ไม้เรียง¹ และ บัญชา สมบูรณ์สุข²

Parinya Cherdchom, Titirat Maireng and Buncha Somboonsuke

ABSTRACT

The objectives of this research were to study oil palm price situation and socio-economic factors correlating to determine and stabilized oil palm price. Data were collected by means secondary data for analysis seasonal price index, and interview from 103 samples; 70 oil palm farmers, 20 oil palm local's dealer, and oil palm entrepreneur

The results revealed that oil palm price was moved based on season by with increasing from November (seasonal price index 88.06) to maximized in January (seasonal price index 103.6), and decreasing below average price in April (seasonal price index 91.79). Consequently, price was decreased in maximized in October (seasonal price index 84.71). For correlation analysis, it was founded that ability to bargaining price of oil palm farmer was positive relate to farmgate price determination ($r=0.78$ at significant level 0.01), level of competition among local merchandises was positive relate to price determination ($r=0.39$ at significant

¹ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่ สงขลา 90112
Department of Agricultural and Resource Economics, Faculty of Natural Resources, Prince of Songkla University, Hat Yai
Songkhla 90112, Thailand.

² ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่ สงขลา 90112
Department of Agricultural Development, Faculty of Natural Resources, Prince of Songkla University, Hat Yai Songkhla
90112, Thailand.

level 0.01), while crop oil substitution policy and international oil palm price were positive relate to price determination for entrepreneur ($r=0.58$, and 0.30 at significant level 0.01). In addition, it was founded that ability to bargaining price, information exposure, bio-diesel policy, oil palm free trade policy, efficient government structure were relating to price stabilization of oil palm farmer at significant level 0.01. For oil palm dealer, occupation experience and export policy were positive relating to price stabilization, while illegal oil palm import, soil bran oil import were negative relating to price stabilization. For oil palm entrepreneur, quantity of demand, and information exposure were significant factors relating to price stabilization.

Key words : oil palm price fluctuation, Krabi, Phangna, Trang, Chumphone, Satun

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องนี้เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวของราคาราปาล์มน้ำมันและปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ที่มีความสัมพันธ์กับการกำหนดราคาและรักษาเสถียรภาพราคาราปาล์มน้ำมัน โดยการรวบรวมข้อมูลราคาราปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยรายเดือนระหว่างปี พ.ศ. 2534-2544 เพื่อวิเคราะห์ดัชนีราคาฤดูกาลปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับ และได้ใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง 103 คน ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน 70 ราย พ่อค้ารายย่อย 20 ราย และผู้ประกอบการโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบ 13 ราย

ผลการศึกษาสรุปได้ว่าราคาราปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับมีการเคลื่อนไหวขึ้นลงตามฤดูกาล โดยราคาราปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับจะเริ่มปรับตัวสูงขึ้นตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน (ค่าดัชนีฤดูกาลเท่ากับ 88.06) จนกระทั่งสูงสุดในเดือนมกราคม (ค่าดัชนีฤดูกาลเท่ากับ 149.2) ต่อจากนั้นราคาจะเริ่มลดลงจนถึงเดือนมีนาคม (ค่าดัชนีฤดูกาลเท่ากับ 103.6) และเริ่มลดลงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในเดือนเมษายน (ค่าดัชนีฤดูกาลเท่ากับ 91.79) โดยราคาจะลดลงต่ำสุดในเดือนตุลาคม (ค่าดัชนีฤดูกาลเท่ากับ 84.71) หลังจากนั้นก็จะเริ่มปรับตัวสูงขึ้น นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านฤดูกาลจะมีผลต่อการกำหนดราคาราปาล์มน้ำมันแล้ว

พบว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมที่มีความสัมพันธ์กับการกำหนดราคาราปาล์มน้ำมันของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นและโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบ ที่สำคัญได้แก่ การมีอำนาจการต่อรองด้านราคา มีความสัมพันธ์กับการกำหนดราคาที่ได้รับ ($r = 0.78$ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) ระดับการแข่งขันในการซื้อขายระหว่างพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการกำหนดราคารับซื้อปาล์มน้ำมันของพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น ($r=0.39$ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) และราคาน้ำมันพืชทดแทนและราคาน้ำมันปาล์มต่างประเทศ มีความสัมพันธ์กับการกำหนดราคารับซื้อปาล์มน้ำมันของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบ ($r = 0.58$ และ $r = 0.30$ ตามลำดับ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) สำหรับปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และนโยบาย ที่มีความสัมพันธ์กับการรักษาเสถียรภาพราคาราปาล์มน้ำมันทั้งในส่วน of เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นและโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบที่สำคัญ (ค่าสหสัมพันธ์นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01) มีดังนี้ ในส่วนของเกษตรกรได้แก่อำนาจในการต่อรอง การเปิดรับข่าวสาร นโยบายเกี่ยวกับการนำน้ำมันปาล์มมาใช้เป็นพลังงานเชื้อเพลิงการเปิดเสรีการนำเข้า พ.ร.บ.ปาล์มน้ำมัน และการจัดโครงสร้างหน่วยงานของรัฐ สำหรับพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น ได้แก่ ประสิทธิภาพการทำการกิจรับซื้อปาล์มน้ำมันและ

นโยบายสนับสนุนการส่งออก จะส่งผลต่อเสถียรภาพราคาในทางบวก ส่วนการลักลอบนำเข้าน้ำมันปาล์มและการนำเข้าน้ำมันถั่วเหลืองจะส่งผลในทางลบสำหรับโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบปริมาณการสกัดน้ำมัน ปริมาณความต้องการบริโภคภายในประเทศ การเปิดรับข่าวสารและความสามารถในการติดต่อค้าขายของโรงงานมีความสัมพันธ์กับการรักษาเสถียรภาพของราคาขายของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบในทางบวก

บทนำ

ปาล์มน้ำมันเป็นพืชที่มีศักยภาพในการแข่งขันสูงกว่าพืชน้ำมันชนิดอื่น ทั้งในด้านการผลิตและการตลาด เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตและราคาต่ำกว่าพืชน้ำมันชนิดอื่นๆ อีกทั้งน้ำมันปาล์มยังเป็นน้ำมันพืชที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย ดังนั้นส่วนแบ่งการผลิตน้ำมันปาล์มคือน้ำมันพืชของโลกจึงมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.97 ในปี พ.ศ. 2503 เป็นร้อยละ 20.9 ในปี พ.ศ. 2533 และคาดว่าน้ำมันปาล์มจะมีส่วนแบ่งการผลิตน้ำมันพืชของโลกเป็นร้อยละ 28.25 ในปี พ.ศ. 2563 (ประเสริฐ, 2544) สำหรับประเทศไทยเริ่มปลูกปาล์ม น้ำมันครั้งแรกในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 แต่เป็นการปลูกเพื่อความสวยงาม ส่วนการปลูกเพื่อการค้าเริ่มได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐบาลอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2511 ซึ่งเป็นช่วงที่ราคายางพาราตกต่ำ รัฐบาลจึงได้ส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางพาราปลูกปาล์มน้ำมันควบคู่กับการปลูกยางพารา (พิเชษฐ, 2531) และได้ส่งเสริมให้มีการขยายพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันมาจนกระทั่งปัจจุบันปาล์มน้ำมันจึงเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคใต้ โดยในปี พ.ศ. 2543 ภาคใต้มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันรวมทั้งสิ้น 1,424,959 ไร่ แหล่งปลูกปาล์มน้ำมันที่สำคัญคือจังหวัดกระบี่ พังงา

ชุมพร สตูล และตรัง มีผลผลิตรวม 3,298,482 กิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย 2,534 กิโลกรัมต่อไร่ ภายใต้ภาวะการณเศรษฐกิจที่ถดถอยในปัจจุบัน ส่งผลกระทบให้ภาวะราคาปาล์มน้ำมันภายในประเทศไม่มีเสถียรภาพเท่าที่ควร ราคามีความผันผวนอยู่ตลอดเวลา โดยในปี พ.ศ. 2541 ราคาปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ย 3.43 บาทต่อกิโลกรัมหลังจากนั้นราคามีแนวโน้มเฉลี่ยลดลงจนถึงปี พ.ศ. 2543 ราคาปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ย 1.81 บาทต่อกิโลกรัม เป็นต้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2544)

จากความผันผวนของราคาดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อรายได้ของทั้งเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน พ่อค้าผู้รวบรวมในท้องถิ่น และผู้ประกอบการโรงงานสกัดและโรงงานกลั่นน้ำมันปาล์ม ดังนั้นปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และนโยบายของรัฐบาลในปัจจุบันจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรศึกษาว่ามีความสัมพันธ์ต่อการกำหนดราคาและรักษาเสถียรภาพราคาปาล์มน้ำมันอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวราคาปาล์มน้ำมัน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ที่มีความสัมพันธ์ กับ การกำหนดราคา และการรักษาเสถียรภาพราคาปาล์มน้ำมัน

การตรวจสอบเอกสาร

สถานการณ์การผลิตและการตลาดปาล์มน้ำมันในประเทศไทย

1. สถานการณ์ด้านการผลิตปาล์มน้ำมันในประเทศไทย

ประเทศไทยเริ่มปลูกปาล์มน้ำมันครั้งแรกในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยพระยาประดิพัทธ์ภูบาล เป็นผู้นำเข้ามาปลูกที่สวนลุมพินี

เพื่อใช้เป็นไม้ประดับ ต่อมาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 หม่อมเจ้าอมรสมานลักษณ์ กิติยากร ได้นำปาล์มน้ำมันมาปลูกเพื่อการค้าเป็นครั้งแรกที่ตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากขาดความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของปาล์มน้ำมันในเรื่องการผสมเกสร จนกระทั่งปี พ.ศ. 2509 คุณเจียร วานิช กอบดีจังหวัดพังงาและจังหวัดภูเก็ต ได้นำปาล์มน้ำมันมาปลูกที่อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ในพื้นที่ปลูกประมาณ 50 ไร่ (พิเชษฐ, 2531) ต่อมาในปี พ.ศ. 2511 เป็นช่วงที่ราคายางพาราตกต่ำ รัฐบาลจึงส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกปาล์มน้ำมันควบคู่กับการปลูกยางพาราเพื่อลดความเสี่ยงด้านการตลาด (ธีระ และคณะ, 2540 และ พรเกียรติ, 2543) การพัฒนาการปลูกปาล์มน้ำมันของประเทศไทยได้ดำเนินต่อเนื่องมาตลอด ทำให้พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยในปี พ.ศ. 2534 มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน 914,743

ไร่ เป็นพื้นที่ให้ผลผลิตแล้ว 645,219 ไร่ และในปี พ.ศ. 2543 มี พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันและพื้นที่ให้ผลแล้วเพิ่มขึ้นเป็น 1,424,595 ไร่ และ 1,3010,618 ไร่ ตามลำดับ (Table 1) สำหรับพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่สำคัญอยู่ในจังหวัดกระบี่ สุราษฎร์ธานี ชุมพร สตูล และตรัง โดยในปี พ.ศ. 2543 จังหวัดกระบี่มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันมากที่สุดคือ 475,846 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 36.56 ของพื้นที่ให้ผลผลิตรวมทั้งประเทศ ให้ผลผลิตปาล์มน้ำมันจำนวน 1,243,861 ตันคิดเป็นร้อยละ 37.71 ของผลผลิตทั้งประเทศ รองลงมาได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมพร สตูล และตรัง ตามลำดับ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2544)

2. สถานการณ์ด้านการตลาดปาล์มน้ำมันในประเทศไทย

ปาล์มน้ำมันมีโครงสร้างการตลาดที่ไม่ซับซ้อน เนื่องจากปาล์มน้ำมันเป็นพืชที่ไม่สามารถนำไปแปรรูปอย่างอื่นได้ นอกจากเป็นวัตถุดิบของโรงงาน

Table 1 Situation of the oil palm production in Thailand, 1991-2000.

Year	Productive area (rai)	Production (kg)	Price (Baht/kg)	Consumption (ton)	Import (ton)	Export (ton)
1991	645,219	1,315,990	1.91	261,169	3,707	2,637
1992	675,000	1,351,917	2.08	285,767	14,995	2,942
1993	833,075	1,827,307	1.81	310,502	8,558	2,056
1994	869,750	1,922,516	1.74	325,461	10,900	19,825
1995	918,835	2,255,453	2.09	350,555	25,035	11,661
1996	1,022,835	2,688,000	2.03	379,214	41,603	6,260
1997	1,096,615	2,680,342	2.19	394,064	38,487	58,733
1998	1,128,289	2,464,773	3.43	347,923	23,369	34,341
1999	1,300,000	3,512,370	2.21	348,195	35,909	75,020
2000	1,301,618	3,403,731	1.81	NA	NA	NA

Source: Agricultural Economic Office, 2001

แปรรูปน้ำมันปาล์ม ประกอบกับปาล์มน้ำมันมีลักษณะพิเศษคือ เมื่อตัดทะลายแล้วต้องส่งโรงงานแปรรูปน้ำมันปาล์มให้เร็วที่สุด ภายใน 24 ชั่วโมง เพราะหากทิ้งไว้นานจะเกิดกรดไขมันอิสระในผลปาล์มน้ำมันสูง มีผลให้น้ำมันที่สกัดได้มีคุณภาพต่ำเนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย ผู้กำหนดอุปสงค์และราคาปาล์มน้ำมันสดคือโรงงานแปรรูปน้ำมันปาล์ม (นันทรัตน์, 2544) จึงทำให้ราคาปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับไม่แน่นอน ซึ่งราคาที่เกษตรกรได้รับในปี พ.ศ. 2534 – 2543 เคลื่อนไหวอยู่ในช่วง กิโลกรัมละ 1.74 – 3.43 บาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2544)

ในปี พ.ศ. 2542 มีโรงงานแปรรูปน้ำมันปาล์มจำนวน 55 โรงงาน เป็นโรงงานแปรรูปน้ำมันปาล์มดิบจำนวน 44 โรงงาน ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี กระบี่ ตรัง สงขลาและสตูล ส่วนโรงงานแปรรูปน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์จำนวน 11 โรงงานส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ ปริมณฑลและต่างจังหวัด เช่น ชุมพร และสุราษฎร์ธานี (ธีระ, 2543) ปริมาณการผลิตน้ำมันปาล์มดิบและความต้องการใช้น้ำมันปาล์มดิบมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2534 มีผลผลิตน้ำมันปาล์มดิบ 234,000 ตัน และมีความต้องการบริโภค 261,169 ตัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 ปริมาณผลผลิตน้ำมันปาล์มดิบเพิ่มขึ้นเป็น 707,000 ตัน และมีความต้องการเพิ่มขึ้นเป็น 348,195 ตัน และในปี พ.ศ. 2542 ประเทศไทยมีการนำเข้าและส่งออกน้ำมันปาล์มดิบ 35,909 และ 75,020 ตัน ตามลำดับโดยมีราคาน้ำมันปาล์มดิบขายส่งตลาดกรุงเทพฯ ในปีพ.ศ. 2542 เฉลี่ย 18.99 บาทต่อกิโลกรัม (ประเสริฐ, 2544)

วิธีการศึกษา

พื้นที่ที่ศึกษาได้แก่ จังหวัดชุมพร ตรัง กระบี่ พังงาและสตูล โดยใช้การสุ่มตัวอย่างเชิง วัตถุประสงค์

(purposive sampling) เป็นวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน พ่อค้ารับซื้อปาล์มน้ำมันในท้องถิ่น และผู้ประกอบการโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบ และในแต่ละกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน 70 คน พ่อค้ารับซื้อปาล์มน้ำมันในท้องถิ่น 22 คน และผู้ประกอบการ โรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบ 13 คน การรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง นอกจากนี้ได้รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับราคาปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับระหว่างเดือนมกราคม 2534 ถึงเดือนพฤษภาคม 2544 และข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง จากรายงานสถิติและงานวิจัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของราคาปาล์มน้ำมันใช้ข้อมูลราคาปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับระหว่างเดือนมกราคม 2534 ถึงเดือนพฤษภาคม 2544 มาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของราคาตามฤดูกาล (seasonal movement analysis) ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีฤดูกาล (seasonal index) แบบอัตราส่วนต่อค่าแนวโน้ม (The Ratio to Trend Method) โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel สำหรับการศึกษานโยบายทางเศรษฐกิจ สังคม ที่มีความสัมพันธ์กับการกำหนดราคาและการรักษาเสถียรภาพราคาปาล์มน้ำมัน ใช้ข้อมูลที่รวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์หาค่าสหสัมพันธ์ (correlation) โดยใช้โปรแกรม SPSS

ผลและวิจารณ์

1 การเคลื่อนไหวของราคาปาล์มน้ำมัน

ราคาปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2534 - 2544 กิโลกรัมละ 1.98 บาท และในปี พ.ศ. 2541 ราคาปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับสูงที่สุดในรอบ 10 ปี คือราคา กิโลกรัมละ 3.43 บาท

เนื่องจากการเกิดปรากฏการณ์เอลนีโญ ทำให้ปริมาณผลผลิตปาล์มน้ำมันทั่วโลกลดลง หลังจากนั้นราคาปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับกลับมีแนวโน้มลดลง (Figure 1) จากผลการศึกษา จะเห็นได้ว่าราคาปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับในแต่ละปีมีการเคลื่อนไหวขึ้นลงในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน

เมื่อวิเคราะห์ดัชนีราคาฤดูกาลของปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับ ระหว่างปี พ.ศ. 2534 -2544 พบ

ว่าราคาที่เกษตรกรได้รับมีการแกว่งขึ้นลงตามฤดูกาลเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ดัชนีราคาฤดูกาลจะสูงกว่าค่าเฉลี่ย 3 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม มีค่าเท่ากับ 149.2 132.4 และ 103.6 ตามลำดับ และช่วงที่ 2 ดัชนีต่ำกว่าค่าเฉลี่ย 9 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายนถึงเดือนธันวาคม มีค่าเท่ากับ 91.79, 88.76, 92.64, 95.57, 91.21, 87.97, 84.71, 88.06 และ 94.02 ตามลำดับ (Figure 2) จะเห็นได้ว่าการเคลื่อนไหว

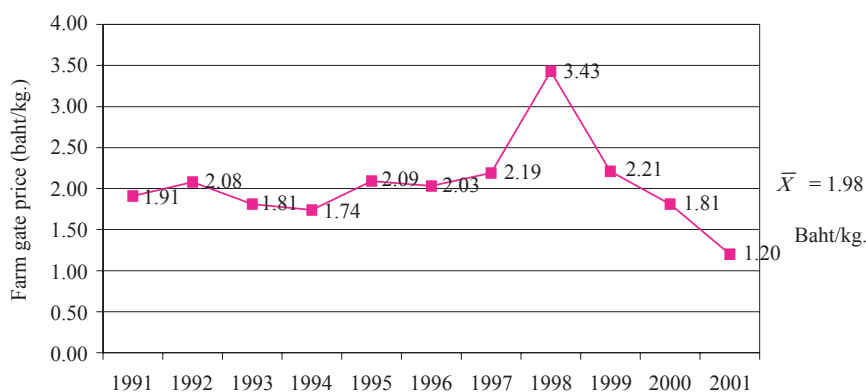

Figure 1 Oil palm farmgate price fluctuation during 1991 – 2001.

Sources: Secondary data from Agricultural Economic Office, 2001.

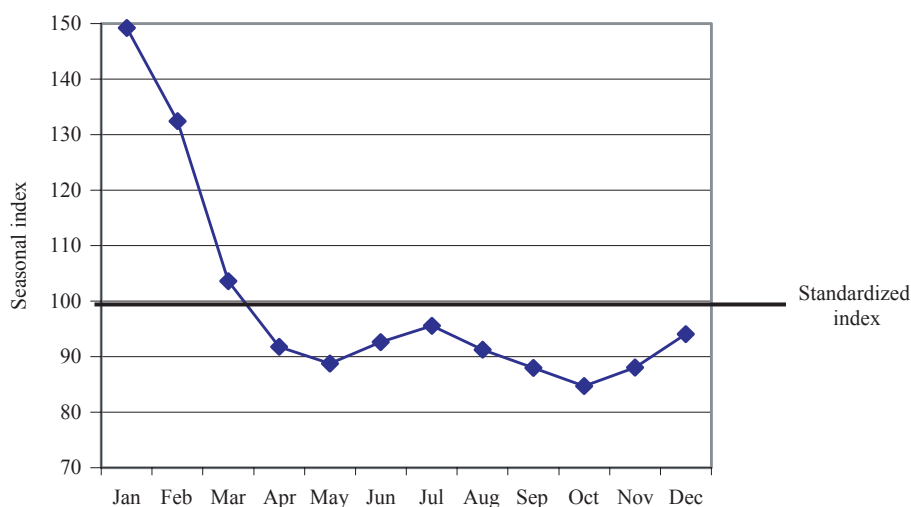

Figure 2 Seasonal index of oil palm.

ราคาปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับในรอบปีมีการเคลื่อนไหวขึ้นลงดังนี้ ราคาปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับเริ่มปรับตัวเพิ่มขึ้นในเดือนพฤศจิกายน จนกระทั่งสูงสุดในเดือนมกราคม ต่อจากนั้นราคาจะเริ่มลดลงและต่ำกว่าค่าเฉลี่ยตลอด โดยราคาจะลดลงต่ำสุดในเดือนพฤษภาคม และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นสูงสุดในเดือนกรกฎาคมอีกครั้ง หลังจากนั้นราคามีแนวโน้มลดลง จนกระทั่งต่ำสุดในเดือนตุลาคม การที่ราคาปาล์มที่เกษตรกรได้รับมีการเคลื่อนไหวขึ้นลงตามฤดูกาล เนื่องจากปาล์มน้ำมันให้ผลผลิตในแต่ละฤดูกาลแตกต่างกัน เช่น ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม เป็นช่วงฤดูฝน มีผลผลิตออกสู่ตลาดจำนวนมากทำให้ราคาตกต่ำ โดยราคาที่โรงงานรับซื้อเฉลี่ยในปี พ.ศ. 2543 กิโลกรัมละ 1.78 บาท ส่วนในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนเมษายน ราคาที่โรงงานรับซื้อเฉลี่ยกิโลกรัมละ 2.04 บาท

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมกับการกำหนดราคาปาล์มน้ำมัน

2.1 เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน

ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างอำนาจในการต่อรองของเกษตรกรกับการกำหนดราคาขายมีค่า 0.78 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 (Figure 3) ในขณะที่ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเรื่องปริมาณการบริโภคในประเทศ การผูกขาดการรับซื้อ นโยบายการเปิดเสรีการนำเข้า ราคาน้ำมันปาล์มในตลาดต่างประเทศ และต้นทุนการผลิต ประสิทธิภาพของตลาดท้องถิ่นและความสม่ำเสมอของผลผลิตมีค่า 0.14 0.30 0.34 0.30 0.38 0.62 และ 0.40 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จากการศึกษาทำให้ทราบได้ว่าตัวแปรดังกล่าวข้างต้นมีความสำคัญต่อการกำหนดราคาขายปาล์มน้ำมันของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความสามารถในการต่อรองของเกษตรกร

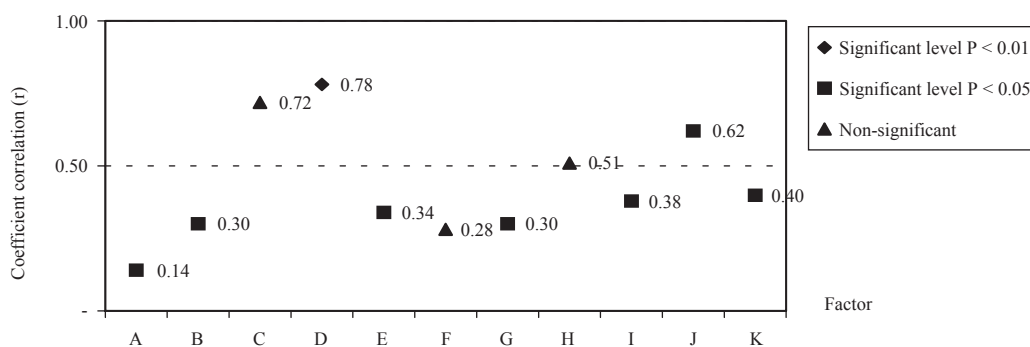

Figure 3 Coefficient correlation between socio-economic and policy factors and price determination of oil palm's farmer.

Remarks: A : Quantity of domestic consumption G : International oil palm price level
 B : Monopoly purchase H : Soybean free trade policy
 C : Quality of oil palm production I : Cost of production
 D : Ability bargaining price J : Efficient local marketing system
 E : Oil palm import policy K : The certain of quantity of production
 F : Suitability of harvesting

2.2 พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น

ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างระดับการแข่งขันในการซื้อขายระหว่างพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นกับการกำหนดราคาซื้อขายปาล์มน้ำมันมีค่า 0.39 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 (Figure 4) ในขณะที่ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเรื่องคุณภาพของผลปาล์มสดที่ขายและนโยบายการแทรกแซงราคาของรัฐกับการกำหนดราคาขายมีค่า 0.22 และ 0.62 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงให้เห็นว่าระดับการแข่งขันในตลาดซื้อขาย คุณภาพผลปาล์มที่รับซื้อมาและนโยบายแทรกแซงของรัฐ เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดราคาซื้อขายปาล์มน้ำมันของพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น

2.3 โรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบ

ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างราคาน้ำมันปาล์มในตลาดต่างประเทศกับการกำหนดราคาซื้อขายปาล์มน้ำมันของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบมีค่า 0.58 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 (Figure 5) ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างราคาน้ำมันพืชทดแทนกับการกำหนดราคาซื้อขายปาล์มน้ำมันมีค่า 0.30 ที่ระดับนัย

สำคัญทางสถิติที่ 0.01 ในขณะที่ตัวแปรคุณภาพของผลปาล์ม นโยบายการเปิดเสรีทางการค้า ต้นทุนการผลิต และปริมาณความต้องการบริโภคภายในประเทศ มีค่าสหสัมพันธ์กับการกำหนดราคาซื้อขายปาล์มน้ำมันเท่ากับ 0.30 0.75 0.21 และ 0.69 ตามลำดับ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้ได้แก่ ราคาน้ำมันพืชทดแทน และราคาน้ำมันในต่างประเทศ คุณภาพผลปาล์ม นโยบายการเปิดเสรีทางการค้า และต้นทุนการสกัดน้ำมันปาล์มดิบ มีความสำคัญต่อการกำหนดราคาขายปาล์มน้ำมันของโรงงาน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และนโยบายกับเสถียรภาพราคาปาล์มน้ำมัน

3.1 เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน

ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม 2 ปัจจัย ได้แก่ อำนาจการต่อรองของเกษตรกร และการเปิดรับข่าวสาร (ความเคลื่อนไหวราคา) มีค่าสหสัมพันธ์กับการรักษาเสถียรภาพราคาปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับเท่ากับ 0.43 และ 0.29 ตามลำดับ ที่ระดับนัยสำคัญ

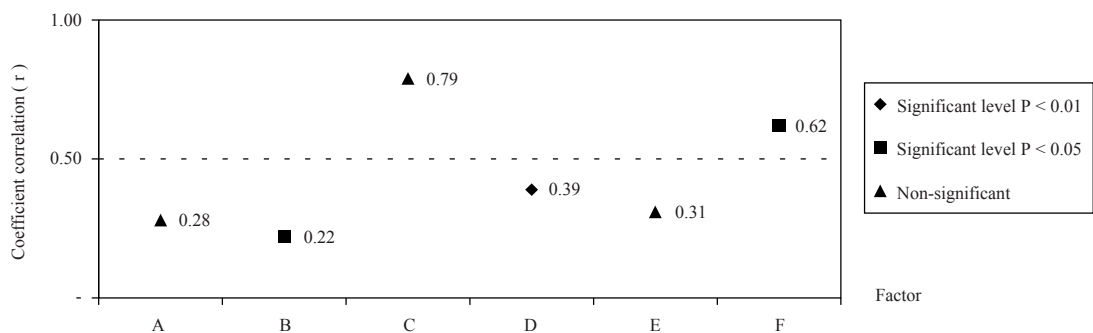

Figure 4 Coefficient correlation between socio-economic and policy factors and price determination of oil palm's local dealer.

Remarks: A : Industrial price level
B : Quality of production
C : Quantity of sale

D : Level competition among merchandise
E : Quantity of production in local area
F : Intervene policy

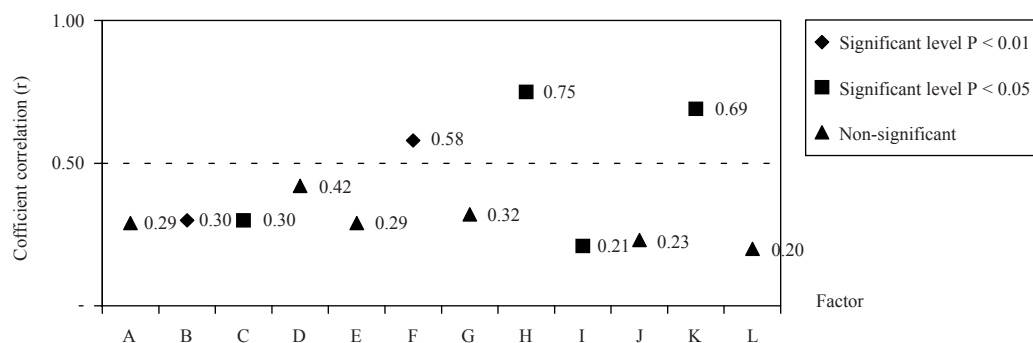

Figure 5 Coefficient correlation between socio-economic and policy factors and price determination of the oil palm entrepreneur.

Remarks: A : Industrial price	G : Policy of the substitution import
B : Crop oil substitution policy	H : Free trade policy
C : Quality of production	I : Cost of production
D : Quantity of domestic oil palm stock	J : Commitment
E : Quantity of illegal oil palm	K : Quantity of demand
F : International oil palm price	L : Quantity of oil palm stock in Malaysia

ทางสถิติ 0.01 ในขณะที่ปัจจัยทางนโยบายและแผนมี 4 ปัจจัยที่มีค่าสหสัมพันธ์ในเชิงบวก ได้แก่ นโยบายการนำปาล์มน้ำมันมาใช้เป็นพลังงานเชื้อเพลิง (Bio-diesel) นโยบายการเปิดเสรีการนำเข้าน้ำมันปาล์ม พระราชบัญญัติปาล์มน้ำมัน และการแบ่งโครงสร้างการบริหารงานของรัฐ มีค่าสหสัมพันธ์กับการรักษาเสถียรภาพราคาปาล์ม น้ำมันที่เกษตรกรได้รับ เท่ากับ 0.98 0.66 0.48 และ 0.56 ตามลำดับ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ส่วนการจดทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันมีค่าสหสัมพันธ์กับการรักษาเสถียรภาพราคาปาล์มน้ำมันในเชิงลบเท่ากับ 0.35 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางสังคม ได้แก่ อำนาจต่อรองการขายของเกษตรกร และการเปิดรับข่าวสาร (ความเคลื่อนไหวราคา) ของเกษตรกรมีความสำคัญต่อการรักษาเสถียรภาพราคาปาล์มน้ำมันที่เกษตรกร

ได้รับ ส่วนปัจจัยทางนโยบายและแผน พบว่าหากรัฐบาลดำเนินนโยบายการนำปาล์มน้ำมันมาใช้เป็นพลังงานเชื้อเพลิง (bio-diesel) นโยบายการเปิดเสรีการนำเข้า พระราชบัญญัติปาล์มน้ำมันและการแบ่งโครงสร้างการบริหารงานของรัฐ จะส่งผลต่อการรักษาเสถียรภาพราคาปาล์ม น้ำมันที่เกษตรกรได้รับในทางบวก ในขณะที่เดียวกันหากเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันไม่ให้ความร่วมมือในการจดทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันเช่น เกษตรกรให้ข้อมูลพื้นที่ปลูกไม่ตรงกับความเป็นจริงมาก ทำให้การคาดการณ์ปริมาณผลผลิตปาล์มน้ำมันในแต่ละปีมีความคลาดเคลื่อน ซึ่งส่งผลต่อการรักษาเสถียรภาพราคาในทางลบ

3.2 พหุการรวบรวมท้องถิ่น

ปัจจัย ประสพการณ์ในการทำธุรกิจรับซื้อ และนโยบายการส่งออกของรัฐมีค่าสหสัมพันธ์เชิง

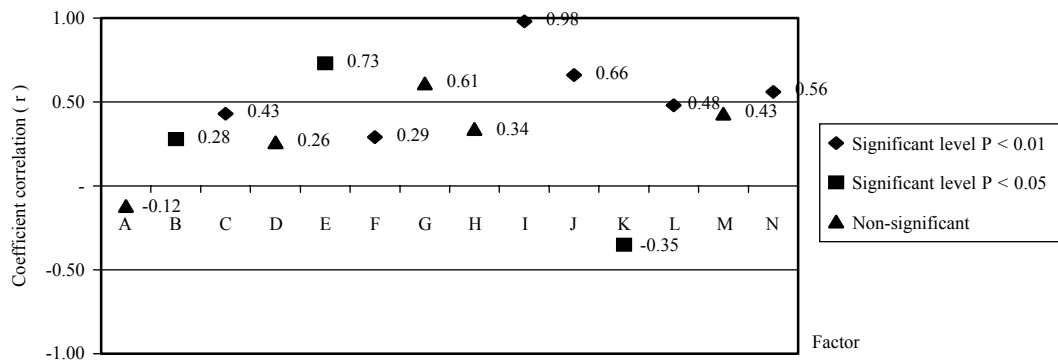

Figure 6 Coefficient correlation between socio-economic and policy factors and price stabilization of the oil palm farmers.

Remarks:	A : Age	H : Characteristic of sale
	B : Educational experience	I : Bio-diesel policy
	C : Ability to bargaining price	J : Oil palm free trend policy
	D : Level of satisfaction of sale	K : Registration of oil palm farmer
	E : Membership of local group	L : Oil palm act
	F : Information exposure	M : Encouragement the management system in production
	G : Occupation experience	N : Efficient government structure

บวกกับการรักษาเสถียรภาพราคาขายของพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น 0.29 และ 0.27 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ในขณะที่การลักลอบการนำเข้าน้ำมันปาล์มเถื่อน และการนำเข้าน้ำมันถั่วเหลือง มีค่า สหสัมพันธ์เชิงลบกับการรักษาเสถียรภาพราคา 0.41 และ 0.42 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 นอกจากนี้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของตลาดกับการรักษาเสถียรภาพราคามีค่า 0.61 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงให้เห็นว่า หากพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นมีประสบการณ์ในการทำธุรกิจ รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการส่งออกและตลาดยังมีความต้องการจะส่งผลต่อการรักษาเสถียรภาพราคาขายได้มาก ในขณะที่เดียวกันหากมีการลักลอบการนำเข้าน้ำมันปาล์มดิบและมีนโยบายการนำเข้าน้ำมันถั่วเหลืองมากขึ้นอาจ

จะทำให้เสถียรภาพราคาขายของพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นลดลง

3.3 โรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบ

ปัจจัย 4 ปัจจัย ได้แก่ ปริมาณการสกัดน้ำมัน ปริมาณความต้องการบริโภคภายในประเทศ การเปิดรับข่าวสารด้านราคา และความสามารถในการติดต่อค้าขายของผู้ประกอบการโรงงาน มีค่า สหสัมพันธ์เชิงบวกกับการรักษาเสถียรภาพราคาขายของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบ 0.56 0.49 0.14 และ 0.43 ตามลำดับ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรทั้ง 4 ตัวดังกล่าวข้างต้น มีความสำคัญต่อการรักษาเสถียรภาพราคาขายของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบ

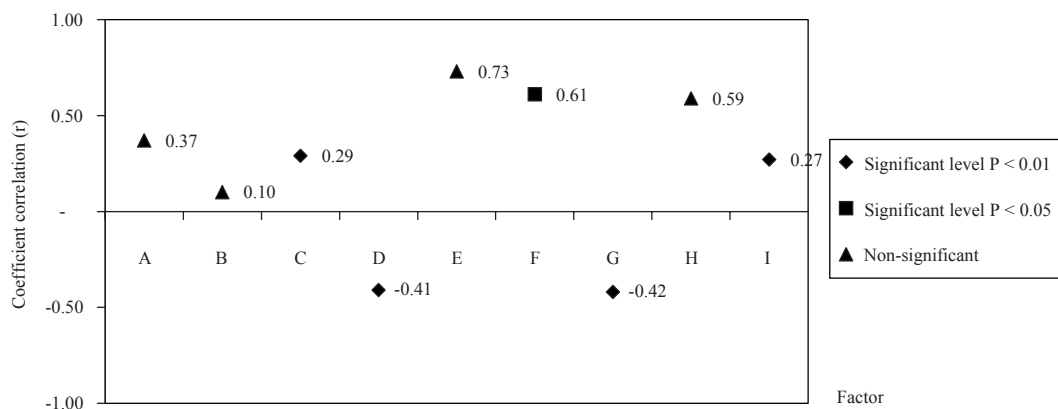

Figure 7 Coefficient correlation between socio-economic and policy factors and price stabilization of oil palm's local dealers.

Remarks: A : Age F : Marketing demand
 B : Education experience G : Soybean oil import
 C : Occupation experience H : Price insurance policy
 D : Illegal oil palm import I : Export policy
 E : Competitive market

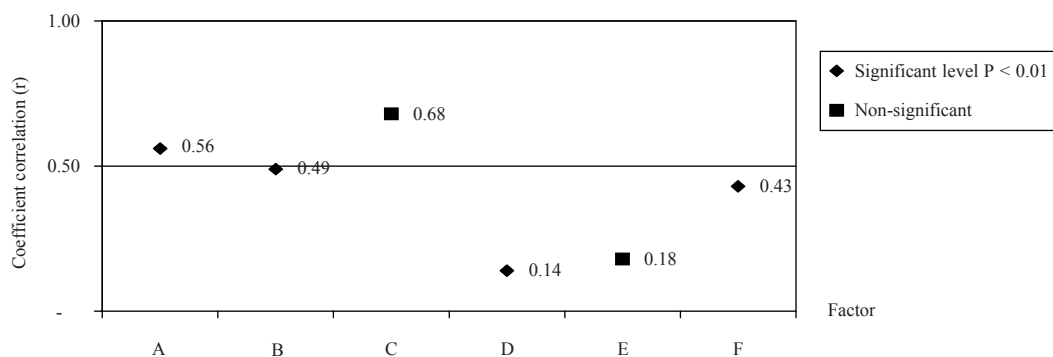

Figure 8 Coefficient correlation between socio-economic and policy factors and price stabilization of entrepreneur.

Remarks: A : Daily production D : Information exposure
 B : Quantity of demand E : Occupation experience
 C : Ability to sale F : Ability to bargain price

สรุป

สำหรับการวิเคราะห์การเคลื่อนไหวของราคาปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับ พบว่าราคาปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับมีการเคลื่อนไหวขึ้นลงตามฤดูกาล ทั้งนี้เนื่องจากปาล์มน้ำมันให้ผลผลิตในแต่ละฤดูแตกต่างกัน โดยในช่วงฤดูฝน ปริมาณผลผลิตออกสู่ตลาดมาก ราคาปาล์มน้ำมันมีแนวโน้มลดลง และในช่วงฤดูแล้ง ปริมาณผลผลิตออกสู่ตลาดลดลง ราคาปาล์มน้ำมันมีแนวโน้มสูงขึ้น นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านฤดูกาล จะมีผลต่อการกำหนดราคาปาล์มน้ำมันแล้ว ความสามารถในการมีอำนาจการต่อรองราคาของเกษตรกรก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการกำหนดราคาขายปาล์มน้ำมัน หากเกษตรกรมีอำนาจการต่อรองราคาขายของตนเองมากจะสามารถกำหนดราคาขายของตนเองได้มาก สำหรับพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น พบว่าหากพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นมีการแข่งขันกันในการรับซื้อปาล์มน้ำมันในท้องถิ่นมากเท่าใด การกำหนดราคาซื้อจะขึ้นอยู่กับกลไกตลาดมากขึ้นเท่านั้น สำหรับโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบ พบว่าราคาน้ำมันพืชทดแทนและราคาน้ำมันปาล์มต่างประเทศ เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการกำหนดราคาซื้อปาล์มน้ำมันของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบ

สำหรับการรักษาเสถียรภาพราคา ในส่วนของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน พบว่าหากเกษตรกรมีอำนาจในการต่อรอง และมีการเปิดรับข่าวสารประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายเกี่ยวกับ การนำน้ำมันปาล์มมาใช้เป็นพลังงานเชื้อเพลิงการเปิดเสรีการนำเข้า พ.ร.บ.ปาล์มน้ำมัน และการจัดโครงสร้างหน่วยงานของรัฐที่ชัดเจนจะมีต่อการรักษาเสถียรภาพราคาปาล์มน้ำมันที่เกษตรกรได้รับในทางบวก ในขณะที่เดียวกันหากพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นมีประสบการณ์การทำธุรกิจรับซื้อปาล์มน้ำมันมานานและรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการส่งออกที่ชัดเจน จะส่งผลต่อ

เสถียรภาพราคาในทางบวก แต่หากรัฐบาลไม่มีการควบคุมเรื่องการลักลอบนำเข้าน้ำมันปาล์มอย่างจริงจัง และอนุญาติให้มีการนำเข้า น้ำมันถั่วเหลืองเพิ่มขึ้น ก็จะส่งผลในทางลบต่อการรักษาเสถียรภาพราคาขายปาล์มน้ำมันของพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น สำหรับโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบ พบว่าปริมาณการสกัดน้ำมัน ปริมาณความต้องการบริโภคภายในประเทศ การเปิดรับข่าวสารและความสามารถในการติดต่อค้าขายของโรงงานมีความสำคัญต่อการรักษาเสถียรภาพของราคาขายของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบในทางบวก

สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของรัฐบาลในการรักษาเสถียรภาพราคาปาล์มน้ำมันมีดังนี้ (1) รัฐบาลควรสนับสนุน ส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง เป็นศูนย์กลางกระจายข่าวสาร โดยเฉพาะความเคลื่อนไหวของราคาปาล์มน้ำมัน เพื่อร่วมกันวางแผนการผลิต และเพิ่มอำนาจการต่อรองในการซื้อปัจจัยการผลิตและขายผลผลิต (2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนผู้ปลูกปาล์มน้ำมันต้องทำความเข้าใจกับเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันเพื่อให้เกษตรกรให้ข้อมูลที่เป็นจริง (3) สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้มากขึ้น (4) สนับสนุนการวิจัยด้านการแปรรูปน้ำมันปาล์มและการใช้ประโยชน์จากผลพลอยได้จากอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม (4) ศึกษาและสนับสนุนการวิจัยด้านการตลาดปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม ตลอดจนศึกษาการเชื่อมโยงของระบบตลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบตลาดปาล์ม น้ำมันและน้ำมันปาล์ม (5) ปรับปรุงระบบข่าวสารด้านความเคลื่อนไหวของราคาและเทคโนโลยีการผลิตปาล์มน้ำมันให้ทันสมัย และทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ (6) รัฐบาลควรทบทวนนโยบายบางอย่างที่มีผลกระทบต่อสถานการณ์การผลิตปาล์มน้ำมันของประเทศ เช่นนโยบายการนำเข้าน้ำมันพืชทดแทน

การเปิดเสรีการค้า รวมถึงการจัดโครงสร้างหน่วยงานของรัฐ

เอกสารอ้างอิง

- ธีระ เอกสมทราเมษฐ์ และคณะ. 2540. รายงานวิจัย เรื่องการสำรวจพื้นที่ปลูกและปัญหาพื้นฐานการผลิตของปาล์มน้ำมันในภาคใต้ของประเทศไทย. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธีระ เอกสมทราเมษฐ์. 2543. “ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันไทย”. วารสารจดหมายข่าวปาล์มน้ำมัน. 1(2) : 10-12.
- พรเกียรติยังยืน. 2543. “สรุปสถานการณ์น้ำมันปาล์มปี 2543”. รายงานเศรษฐกิจภาคใต้รายเดือน. 24(5) : 79-89.
- นันทรัตน์ จันทรแสง. 2544. ผลกระทบของเขต

การค้าเสรีอาเซียนต่ออุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันในประเทศไทย. สงขลา: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- ประเสริฐ อนุพันธ์. 2544. แผนพัฒนาปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม ปี 2543 - 2549 และแผนการดำเนินการ ปี 2544. ในการประชุมรับฟังความคิดเห็นเรื่องร่างพระราชบัญญัติปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม วันที่ 31 พฤษภาคม 2544 ณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. กรุงเทพฯ.
- พิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล. 2531. ปาล์มน้ำมันพืชเศรษฐกิจของภาคใต้. ในการสัมมนาเชิงปฏิบัติการทางวิชาการ เรื่องปาล์มน้ำมัน วันที่ 7 - 9 มิถุนายน 2531. ณ โรงแรมธรรมรินทร์ จังหวัดตรัง.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2544. น้ำมันปาล์ม: ปริมาณและมูลค่าการส่งออกรายเดือน. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการเกษตร.